
THE REVISED FINANCIAL REPORTS AS A BASIC SOURCE OF INFORMATION FOR THE WORK OF THE BUSINESS ENTITIES IN THE REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA

Blagica Koleva

“Goce Delcev” University-Stip, Republic of North Macedonia, blagica.koleva@ugd.edu.mk

Vesna Georgieva Svrtinov

“Goce Delcev” University-Stip, Republic of North Macedonia, vesna.svrtinov@ugd.edu.mk

Abstract: In economic theory and practice, there are numerous debates, claims, and analyzes about the importance of audited consulting experts and the possibility of using business entities. Based on that, it can be concluded with certainty that this is a significantly complex collection procedure, evaluating the evidence regarding the statements about economic developments, activities and determining the degree of compliance of all those statements and information with accounting international standards. That is why the theoretical main goal of the research within the degree is to simply point out the importance of the expressed opinion, more precisely, the operation of all business entities, as well as the perspective and success of the operation of the business entity. For that purpose, the implemented work will point out the main goal and importance of empirical research, revised financial statements as an additional factor for effective financial operations, as well as the detection of ineffective operations within the business entity on which the audit was performed.

Keywords: analysis, revised report, management, information, audit.

РЕВИДИРАНИТЕ ФИНАНСИСКИ ИЗВЕШТАИ КАКО ОСНОВЕН ИЗВОР НА ИНФОРМАЦИИ ЗА РАБОТЕЊЕТО НА ДЕЛОВНИТЕ СУБЈЕКТИ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Благица Колева

Универзитет “Гоце Делчев” Штип, Република С. Македонија, blagica.koleva@ugd.edu.mk

Весна Георгиева Свртинов

Универзитет “Гоце Делчев” Штип, Република С. Македонија,

vesna.svrtinov@ugd.edu.mk

Резиме: Во економската теорија и пракса присутни се бројни дебати, тврдења и анализи за значајноста на ревидираните финансиски извештаи и нивната улога во работењето на деловните субјекти. На основа на тоа, може со сигурност да се заклучи фактот дека станува збор за значително сложена постапка на собирање, вреднување на доказите во однос на исказите за економските случувања, активности и утврдување на степенот на ускладеноста на сите тие искази и информации со сметководствените меѓународни стандарди. Токму затоа теоретската основна цел на истражување во рамки на трудот, се насочува кон едноставно укажување на значајноста на изразеното мислење, односно ревидираниот финансиски извештај за економската одлука, поточно работењето на сите деловни субјекти, како и за перспективата и успехот на работењето на деловниот ентитет. Со таа цел подолу имплементираниот труд ќе ја истакне основната цел и значајност во рамки на емпириското истражување, на ревидираните финансиски извештаи како дополнителен фактор за ефективно финансиско работење, како и откривање на неефективно работење во рамките на деловниот ентитет врз кој е извршена ревизија.

Клучни зборови: анализа, ревидиран извештај, управување, информации, ревизија.

1. ВОВЕД

Сериозноста и професионалноста, како и успехот на деловниот субјект се повеќе се поврзуваат со финансиските извештаи и начинот на кој се изработени. Менаџментот ја сноси примарната одговорност за финансиските извештаи на деловниот субјект и покрај тоа што надворешните ревизори ја потврдуваат нивната веродостојност. Финансиските извештаи ја прикажуваат економската реалност за работењето на деловниот субјект и тие се корисна алатка за менаџментот и другите нивни корисници квалитетна подлога за донесување одлуки. Со правилно читање на финансиските извештаи од нив може да се види финансиската сила на деловниот субјект, начинот на финансирање на

активностите, степенот на задолженост, структурата на капиталот и остварениот финансиски резултат. Деловните субјекти функционираат денес со организациски облик во кој се издвоени сопственичката и управувачката менаџмент функција, каде од друга страна, се вклучуваат како учесници и други интересни групи или поединци кои имаат свои интереси и влијание на работењето на деловниот субјект. Имајќи го ова предвид, јасно е дека за состојбата, перспективата и деловниот успех на секоја корпорација, организација, постои изразен интерес кај сите, во однос на финансиските информации со кои располага самото претпријатие или организација. Меѓутоа, финансиските извештаи може, поради објективни или субјективни причини да содржат грешки и недостатоци, кои би резултирале со неточни и невистинити информации. Имајќи предвид фактот дека различни корисници на информации од финансиските извештаи, истите ги користат како основа за донесување на сопствени економски одлуки со кои настојуваат да обезбедат и реализираат сопствени цели, кои би можеле истовремено, да дојдат во позиција да донесат и погрешни одлуки кои нема да резултираат со очекуваните резултати. Токму од овие причини, финансиските извештаи се ревидираат, односно се предмет на дополнителна независна, објективна и стручна контрола со цел оценка на нивната вистинитост и релевантност. Според тоа, ревизијата има важна улога во објективно и независно мислење за релевантноста на информациите со кое се зголемува сигурноста и веродостојноста на финансиските извештаи. Самиот процес на ревизија трае подолг временски период и опфаќа повеќе меѓусебно поврзани фази. Може да се каже дека почетокот на ревизорскиот процес и пред прифаќање од страна на клиентот, почнува со активности на собирање на информации за потенцијалниот клиент со цел да се дојде до сознанија за тоа дали треба воопшто да се прифати можниот ангажман или не. Во таа фаза прелиминарно се утврдуваат и мерат потенцијални ризици од ревизорскиот потфат. Процесот на ревизија најкратко може да се групира во четири критериуми на активности и дејности. Во овие рамки се појавуваат критериумите на прифаќање на клиентот, потоа планирање на ревизијата, спроведување на истата, и на крајот – заклучување на ревизијата и издавање на ревизорскиот извештај. Спроведувањето на сите овие активности е во функција на реализација на ревизорската цел. Основната задача и цел на ревизијата е пред се, заштита на интересите на сопственикот на капитал, кредиторот, потенцијалните инвеститори, вработените, добавувачите, купувачите и останатите заинтересирани учесници на пазарот, за во своите непристрасни мислења за реалноста-валидноста, на податоците и објективноста на финансиските извештаи, ги убеди дека финансискиот извештај е сигурна информациска основа за нивно користење, без разлика дали е за потреба на оптимално одлучување, или пак, управување на менаџментот, како и за потреба на останатите корисници, инвеститорите, кредиторите и слично. Поради тоа, од голема значајност е да се истакне важноста и влијанието на ревидираните финансиски извештаи врз работењето на деловните субјекти во Република Северна Македонија.

2. РЕВИДИРАНИТЕ ФИНАНСИСКИ ИЗВЕШТАИ КАКО ОСНОВЕН ИЗВОР НА ИНФОРМАЦИИ ЗА РАБОТЕЊЕТО НА ДЕЛОВНИТЕ СУБЈЕКТИ

За да се донесе правилна деловна одлука потребно е да се поседуваат релевантни информации. Во тој контекст како најсоодветен извор за донесување на тие одлуки се финансиските извештаи кои претставуваат скица за целокупната финансиска стабилност на еден деловен субјект. Карактеристично е да се напомене дека во современи услови на работење постои потреба тие финансиски извештаи да бидат проверени од страна на надворешни субјекти кои ќе дадат свое мислење за објективноста и точноста на билансните позиции кои се наведени во тие финансиски извештаи кои се предмет на ревизија. Од тука со право може да се напомене дека ревидираните финансиски извештаи претставуваат основен извор на релевантни информации кои се подлога за донесување бројни стратегиски, оперативни и тактички одлуки. Основна цел на ревидираните финансиски извештаи е да овозможат добивање корисни информации кои се значајни во донесувањето одлуки, но исто така, треба и да демонстрираат отчетност на корисникот за ресурсите што му се доверени. Значајноста на ревидираните финансиски извештаи е особено впечатлива кога ќе се согледа улогата на финансиските извештаи во предвидувачката улога, обезбедувајќи корисни информации за предвидување на нивото на ресурси кои се неопходни за продолжување на функционирањето. Во тој контекст со право може да се напомене и тоа дека ревизијата на финансиските извештаи обезбедуваат информации на корисниците за тоа дали ресурсите биле добиени и користени во согласност со законските прописи. Поаѓајќи од значењето на информациите кои се добиваат од ревидираните финансиски извештаи потребно е тие да поседуваат и определени квалитативните карактеристики, како што се: разбирливост, релевантност, вистинитост, споредливост, ограничување релевантни или сигурни информации. Разбирливоста подразбира ревидираните финансиските извештаи да бидат јасно и точно презентирани со доволно детали, со цел корисниците да го разберат нивното значење, така што просечен корисник може на едноставен начин да го согледа економското влијание

на активностите на корисникот. Од таа причина, комплексните економски концепти треба да бидат исклучени од финансиските извештаи, бидејќи премногу се сложени и тешко се разбирливи за поголем број корисници. Од друга страна релевантноста овозможува ревидираните финансиските извештаи да бидат навремено обезбедени и да се релевантни за потребите на корисниците за донесување одлуки, заради оценување на минатите, сегашните и на идните настани. Во тој контекст потребно е да се потенцира дека ревидираните финансиските извештаи треба да се ослободат од помалку значајни информации и да содржат, пред сè, материјално значајни информации. Вистинитоста пак, подразбира ревидираните финансиските извештаи да бидат ослободени од материјални грешки и пристрасност, да даваат доверливи информации, да ја презентираат не само пропишаната законска форма, туку и економската реалност. А споредливоста овозможува ревидираните финансиските извештаи да се споредуваат со други временски периоди заради дефинирање трендови во финансиски извршувања и позиции. Ограничувањето релевантни и сигурни информации им дава посебен тон на информациите што ги нудат ревидираните финансиските извештаи, од причина што навременото презентирање на извештаите овозможува тие да имаат директно влијание врз донесувањето одлуки, односно секое одложено известување ја намалува значајноста на информациите. Притоа карактеристично е да се напомене дека ревидираните финансиските извештаи сочинуваат дел од процесот на финансиското известување. Информациите, презентирани во финансиските извештаи во форма на квантитативни бројки, можат да се комбинираат, споредуваат, ставаат во сооднос, за да се добијат показатели и коефициенти кои ќе значат повеќе од бројки, односно ќе се добијат квалитативни сознанија за работењето на компанијата. Деловните субјекти имаат организационен корпоративен облик на деловен субјект со кој се карактеризираат големиот број на учесници кои се носители на ризици и интереси на работењето. Сите тие учесници, кои ги сочинуваат акционерите-сопствениците, менаџментот-управата, малцинските акционери, доверителите, вработените, имаат еден минимум од заеднички интереси, кој се одразува во желбата за успешно работење на деловните субјекти, од нив сепак, зависи и економскиот поредок на Земјата. Меѓутоа, секој од нив има и свои лични својствени интереси кои не мора да кореспондираат со интересите на останатите групи и учесници, односно поединци како ни за корпорациите во целина. Оваа специфичност на корпорациите претставува можеби и основен предизвик за успешно корпоративно управување како систем на управувањето на претпријатијата во Македонија. Разновидноста и интересите кои потекнуваат од деловното организирање во облик на корпорација, доведува до појава на конфликт и проблеми на релации на односи помеѓу:

- *Акционери и менаџментот*
- *Мнозинските сопственици и малцинските акционери*
- *Корпорациите, односно сопствениците и менаџментот како и останатите заинтересирани групи од нивното опкружување*

Проблемот со корпоративното управување во македонските деловни субјекти се однесува на начинот накој треба да се предупредат за евентуални ризици, конфликти на овие релации или доколку дојде до тоа, како праведно и ефикасно да се реши ваквиот проблем. Конфликтите кои може да потикнат неефективно корпоративно работење, произлегуваат од различноста на интересите во корпорацијата, кои имаат значително влијание врз работењето на деловните компании и на нивниот имиџ, како и на начинот на кој создаваат резерва кај потенцијалните инвеститори. Решението за ваквите предизвици на корпоративното управување, во значителна мерка се има насочено кон тоа да се имплементира ефективна, правна регулатива на работење и известување. Значаен дел од регулативата е препуштен на корпорациите за со своите интерни акти да се обидат да воспостават принципи на однос меѓу различни носители на интересите и корисници на финансиските информации, односно извештаи. Во тие рамки, значаен механизам за воспоставување, одржување и развивање на квалитетен однос и ефективно корпоративно управување, како и надвор од организацијата, е системот на интерна контрола, интерна ревизија како и надворешна, екстерна, независна ревизија на работењето и извештаите за работењето. Ревизијата како механизам за проверка на давање на мислење за ускладеноста на работењето и деловните извештаи со однапред поставени норми, претставува значителен стабилизирачки, релаксирачки фактор за односот меѓу различните актери на корпоративното управување. Улогата на ревидираните финансиски извештаи и значајноста на истите ја имаат својата специфичност за секој од носителите на интерес и влијанија во деловниот субјект, што е всушност во својственост на позицијата која истите ја имаат.

3. АНАЛИЗА НА КОРИСТЕЊЕ НА РЕВИДИРАНИ ИЗВЕШТАИ И НИВНАТА ЗНАЧАЈНОСТ ВО ДЕЛОВНИТЕ СУБЈЕКТИ ВО МАКЕДОНИЈА

Подолу имплементираната анализа се имплементира со цел за да се испита степенот на кој претпријатијата во Македонија реагираат, ги користат ревидираните финансиски извештаи. Од голема значајност за

емпириската цел на трудот е да се увиди всушност, до кој степен корпоративните менаџери, сопственици, како и сметководители сметаат дека ревидираните извештаи се неопходни за нивното ефективно работење, како и до кој степен истите се користат во претпријатијата во Македонија. За потреба од истражувањата применета е метода од анкетирање со прашалник. Прашалникот всушност се однесува на правни лица од целата територија на Република Македонија, меѓу кои се анкетирали 49 лица, од кои 31 се финансиски раководители, 9мина се сметководители, каде еден е ревизор. Веднаш по приказот на секое прашање, се поставени превземените одговори од испитаниците кои се добиени од електронска пошта преку анкета и даден краток коментар од испитаниците, а при тоа се прикажани резултатите од прикажаните одговори со помош на обработени податоци преку SPSS програмот:

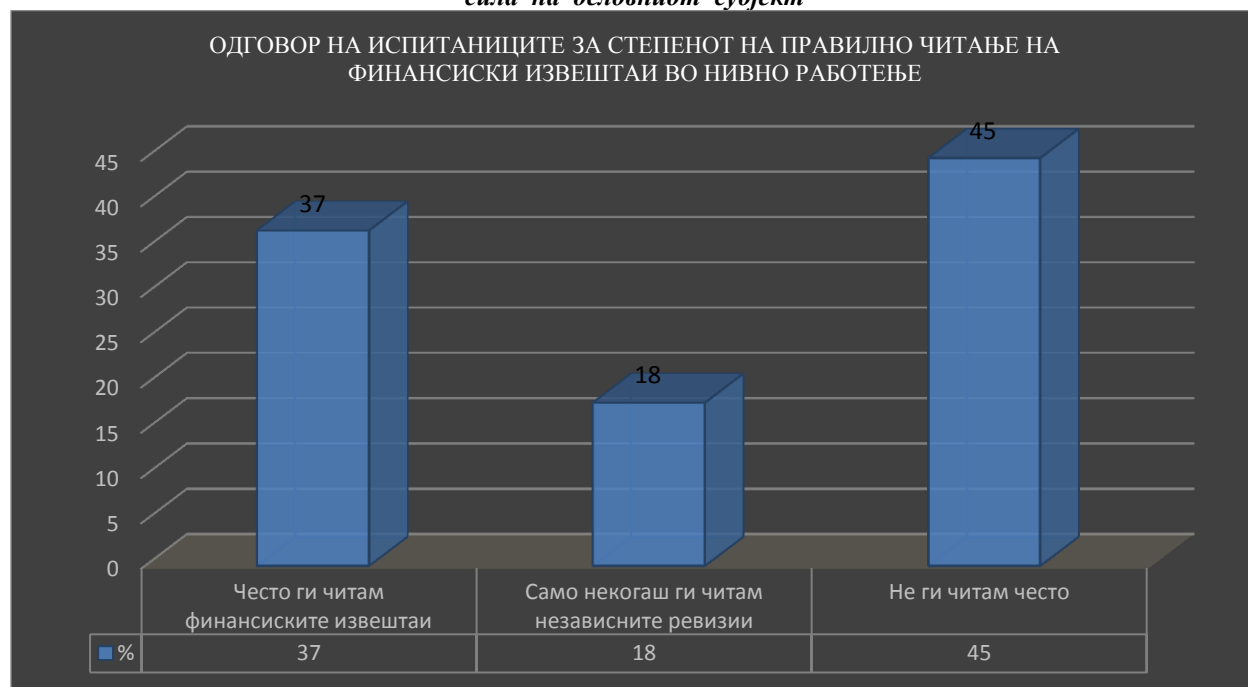
1. Со правилно читање на финансиските извештаи може да се види финансиската сила на деловниот субјект

Во своето работење:

- Често ги читам финансиските извештаи од независен ревизор за секој наш деловен партнер
- Само понекогаш читам за извештаите на независен ревизор
- Не ги читам воопшто

Одговорите на испитаниците се прикажани во следниот графикон:

Графикон 1: Со правилно читање на финансиските извештаи, може да се види финансиската сила на деловниот субјект

Извор: Сопствени истражувања

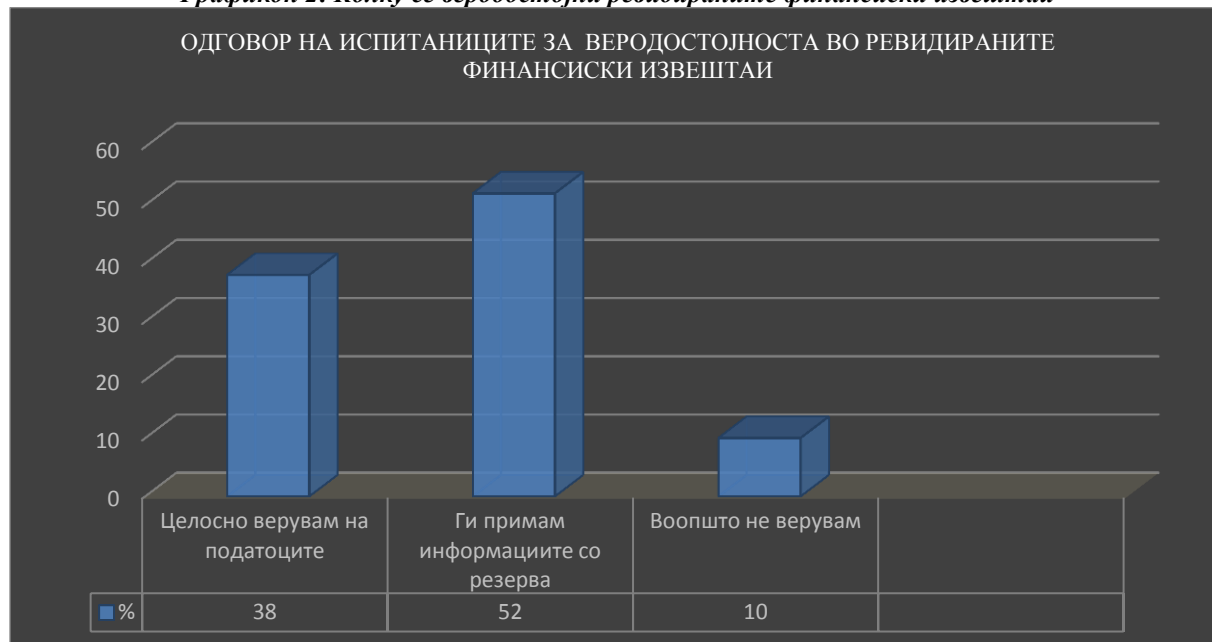
Како што може да се увиди од погоре истакнатиот графикон, значително сме изненадени од резултатот. Всушност, цели 45% од испитаниците, во кои спаѓаат сметководители и управители на деловни субјекти во Македонија, не ги користат често ниту пак, ги читаат правилно независните финансиски извештаи за останатите деловни партнери и компании. Додека пак, 37% од испитаниците одговориле како често и правилно ги користат финансиските извештаи, а пак 18% ги користат само ревидираните финансиски извештаи и истите се единствените кои ги сметаат за валидни.

На следното прашање:

2. Колку се веродостојни ревидираните финансиски извештаи

Кај ревидираниот финансиски извештај дозата на скептицизам е многу помала и неговата веродостојност е поголем.

Графикон 2: Колку се веродостојни ревидираните финансиски извештаи

Извор:Сопствени истражувања

Одговорот на испитаниците од погоре наведеното прашање, значително ја прикажува ситуацијата за значајноста на ревидираните извештаи во деловните субјекти во Македонија. Треба да се земе предвид дека вработените испитаници од дадената студија се наоѓаат во различни деловни субјекти, односно мали, средни и големи претпријатија, со цел да се истакне разновидноста за пристапот и односот на деловните субјекти кон ревидираните финансиски извештаи и колкава значајност имаат истите за нив. Според тоа, исклучително е интересно да се истакне фактот дека цели 52% од испитаниците ги примаат информациите од ревидираните извештаи со резерва? Од каде е толкавиот процент на недоверба во ревидираните извештаи, дали истата е поврзан со нестабилната економска, политичка моментална ситуација, дали пандемијата на Ковид-19 исклучително влијае на нивниот однос и размислување или пак, големата историја на корупција во финансискиот и деловен систем и опкружување во Македонија доведува сеуште да се нема голема доверба во ревизорите иако се независни. Додека пак, 10% воопшто не веруваат на ревидираните финансиски извештаи, кое е значително голем процент, доколку се земе предвид нивната исклучителна значајност за економскиот раст и развој. А пак, 38% од испитаниците ги примаат овие информации без резерва. Дури 94% од овие испитаници кои потврдно одговорија, се наоѓаат во големи и средни претпријатија. Можеби ова и кажува се за дадениот одговор – поголемите и средни претпријатија посериозно ги сфаќаат валидноста и веродостојноста на финансиските информации и колкаво негативно влијание може да го има невалидноста од истите врз нивното работење и нивните деловни партнери. На последното, третото прашање – кое е од отворен вид, со цел да се увиди размислувањето на корпоративните менаџери и сметководители, како и ревизори во Македонија, гласи:

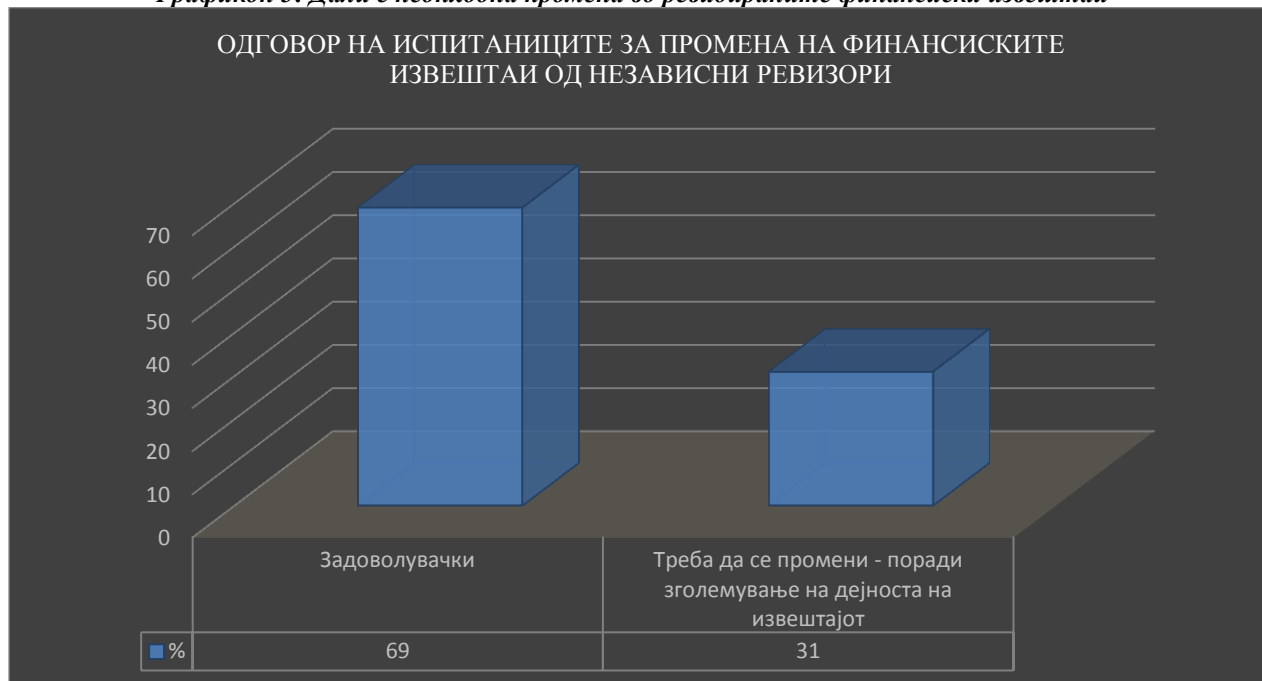
3.Сметам дека постоечката форма и содржина на ревидираните финансиските извештаи на независните ревизори е:

-Задоволувачка

-Треба да се промени

Ревизијата врши професионално расудување и потврдување на веродостојноста на финансиските извештаи, но не нуди гаранција за нивната апсолутна точност.

Графикон 3: Дали е неопходна промена во ревидираните финансиски извештаи

Извор: Сопствени истражувања

Од погоре имплементиранитиот графикон, може да се увиди дека одговорот на испитаниците претежно е задоволувачки, односно, 69% од испитаниците имаат изразено задоволство од ревидираните финансиски извештаи, особено финансиските извештаи кои се прегледани од независен ревизор. Додека пак, 31% од испитаниците од кои сите се сметководители и еден ревизор, чиј предлог е всушност идентичен - сметаат дека единството нешто кое треба да се подобри и промени кај ревидираните финансиски извештаи е всушност – зголемување на дејноста на извештајот. Како подпрашање се постави и нивното однос со ревизорот, со цел да се увиди всушност до кој степен се почитува оваа професија во македонскиот деловен круг. Всушност, дури 30тина од испитаниците одговорија дека соработката со ревизорот воопшто не им има влијаено на нивното професионално усовршување, додека пак 5мина од испитаниците одговорија дека соработката со ревизорите им помогнала во нивно професионално усовршување. На основа на дадените одговори на ова прашање, може да се заклучи всушност, дека навистина постои простор ревизорите да вложат дополнителен напор и труд во едуцирање и соработка со сметководителите, ревизорите и финансиските раководители особено. Еден од облици на едукација кој може да се имплементира би можел да биде и едукација за начинот на употреба на ревидираните финансиски извештаи. Со самото тоа, значително може да се подигне и свеста за користењето на валидните информации од овие извештаи како и да се зголеми значајноста во очите на деловните управувачи и сметководители за работењето на ревизорите и ревидираните финансиски извештаи.

4. ЗАКЛУЧОК

Во современи услови на стопанисување пазарот претставува објективен инструментариум кој не простува погрешни деловни одлуки, а доколку се донесе погрешна деловна одлука таа има своја цена која на пазарот мора да се плати. Деловниот субјект за да не донесе погрешни деловни одлуки, управувањето мора да го заснова на реални и објективни информации, при што особено значење имаат сметководствено финансиските информации кои се добиваат од финансиските извештаи. За да се обезбедат веродостојни и објективни податоци се наметнува потребата од спроведување на ревизија на финансиските извештаи на деловниот субјект. Улогата на ревизијата е создавање на реална и објективна основа на информации за успешно управување со деловниот субјект и заштита на интересите на сопствениците на капиталот. Со анализа на финансиските извештаи се врши интерпретирање на финансиските податоци за целосно разбирање на приказната која тие ја раскажуваат за работењето на деловниот субјект. Ревидираните финансиски извештаи овозможуваат за сите заинтересирани корисници да имаат пристап до валидни информации кои за истите имаат значајност и кон кои искажваат интерес, а кои со тоа се

значително објективни, проверени и стручно оценети. Ревидираните финансиски извештаи во македонските деловни субјекти, како такви, станаа веќе веродостојна и квалитетна основа за донесување на поединечни сопствени одлуки и превземање на ефективни, соодветни и правилни деловни одлуки за реализација на деловни активности. Со ефективно реализирање на деловните активности на сите деловни субјекти во Македонија, значително се влијае позитивно, а со тоа и се забрзува економскиот раст и развој на Земјата. Според тоа, значајноста на ревидиранот финансиски извештај е многу голема за сите заинтересирани субјекти. евидирираниот финансиски извештај на корисниците им помага во донесување на правилни деловни одлуки кои ќе се засноваат на релевантни и вистинити информации, а на деловните субјекти им го зголемуваат нивниот рејтинг и им го олеснуваат пристапот до пазарот на пари и капитал што доведува до зголемување на вкупната економска ефикасност.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА:

- A -Amin Al, A., & El- Fakki, R. (2013). The Role of the Audit Committee in Improving the Audit Report impartiality Using Analysis of the statement of Cash Flow-Analysis Study
- Bankole, A., & Fatai, B. (2013). “Empirical Test of Okun’s Law in Nigeria”, International Journal of Economic Practices and Theories 3(3), 23-36.
- Crnobrnja, J. (1988). „Finansiska analiza sa knjigovodstvom“, Ekonomski fakultet Beograd, Beograd
- Dragojevic, D. (1997). „Interna revizija kao factor unapredjenja menadzmenta u korporativnim organizacijama“, Auditing –Revizija, 3/97, DST doo Beograd
- Hosseini, A. (2015). “Accounting for price changes and inflation internationally”
- Handbook for budget and budget process (2018), 2nd edition Skopje: Centar for Economic Analyses.
- International Accounting Standards Board (IASB), 2005:1259.2
- (2011). Guidelines for Corporate Governance in Macedonia, Second Edition.
- Klein, A. (2012). Audit committee, board of director characteristics, and earnings management. Journal of Accounting and Economics
- Knapp, M. C. (2011). Contemporary Auditing, Issues and Cases, West Publishing Company, USA
- Kothari, S.P., Leone, A.J., & Wasley, C.E. (2005). Performance matched discretionary accrual measures. Journal of Accounting Economics, 39
- Miler, L. (1996). „Financial Accounting“, Fifth Edition, Chapman & Hall, London
- Milojevic, I., & Segrt, S. (2016). “Financial reporting in hyperinflationary economies according IAS”
- Shroff, N. (2015). Real Effects of Financial Reporting Quality and Credibility: Evidence from the PCAOB Regulatory Regime , Massachusetts Institute of Technology
- Vinasco, R. R. (1995). „International Auditing“, CT Publishing, Redding, California